

Protilátky a jejich výroba

Mgr. Julie Štíhová

Protilátky

Chemické složení: glykoproteiny

Význam pro obratlovce:

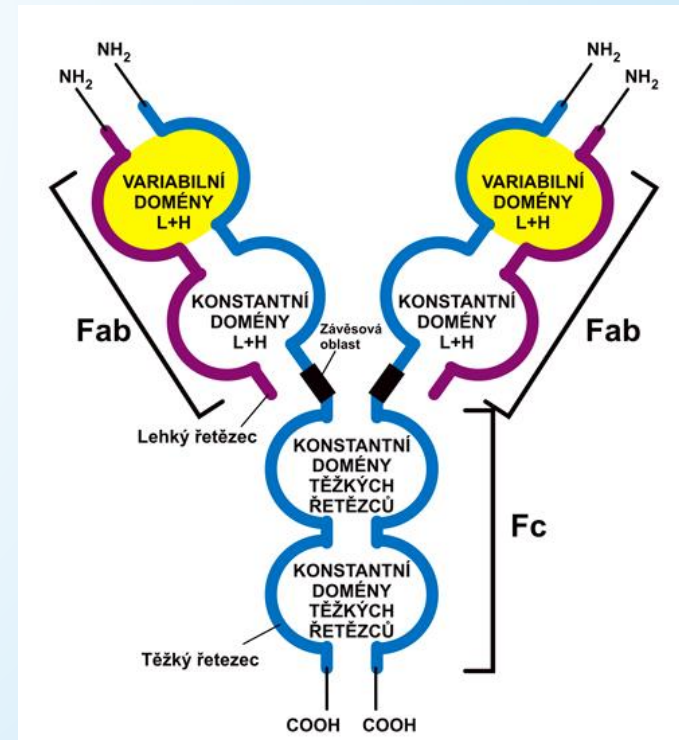
- ▶ Humorální složka adaptivní imunity
- ▶ Ochrana před extracelulárními patogeny

Význam pro medicínu:

- ▶ Reakce protilátky s antigenem je základem mnohých laboratorních testů
- ▶ Biologická léčba

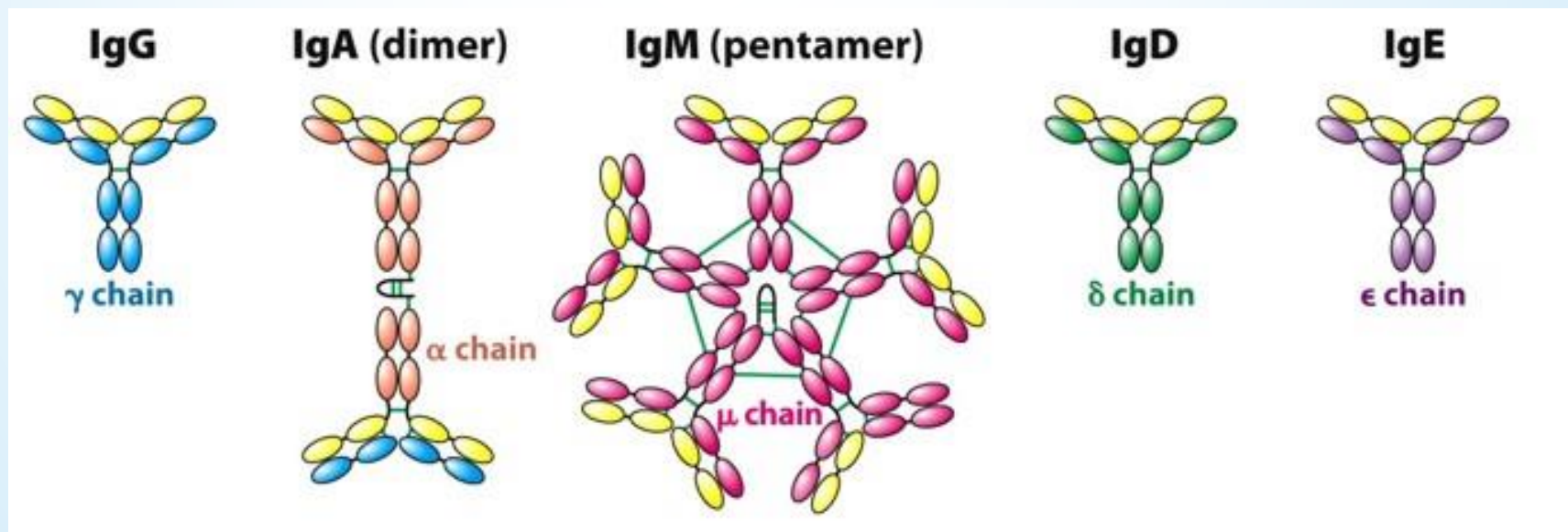
Struktura protilátky

- 2 těžké (H) + 2 lehké řetězce (L)
- Spojení – kovalentní disulfidické můstky
- Pantová oblast - flexibilita
- L řetězec – 1 variabilní + 1 konstantní oblast
- H řetězec – 1 variabilní + 3-4 konstantní oblasti
- Fab fragment – variabilní oblasti – vazba antigenu
- Fc fragment – efektorová funkce

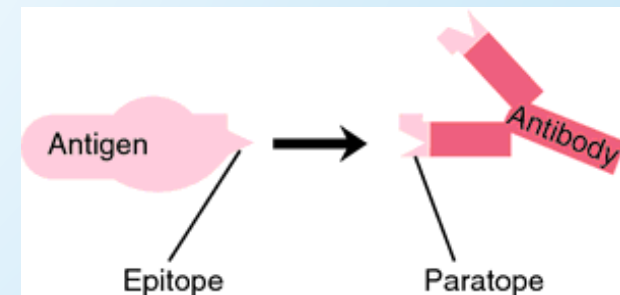
Třídy protilátek

- ▶ 5 tříd – podle typu těžkého řetězce

Principy reakce antigen-protilátka

- ▶ Antigen
  - ▶ Látka schopná vyvolat tvorbu protilátek
  - ▶ Konkrétní místo na jeho povrchu, kam se váže protilátka – **EPITOP**
- ▶ Protilátka
  - ▶ Specifický produkt terminálních vývojových stádií B lymfocytů
  - ▶ Místo, které reaguje s epitopem antigenu – **PARATOP**
- ▶ Vazba Ag-Ab je reverzibilní – slabé nevázebné interakce

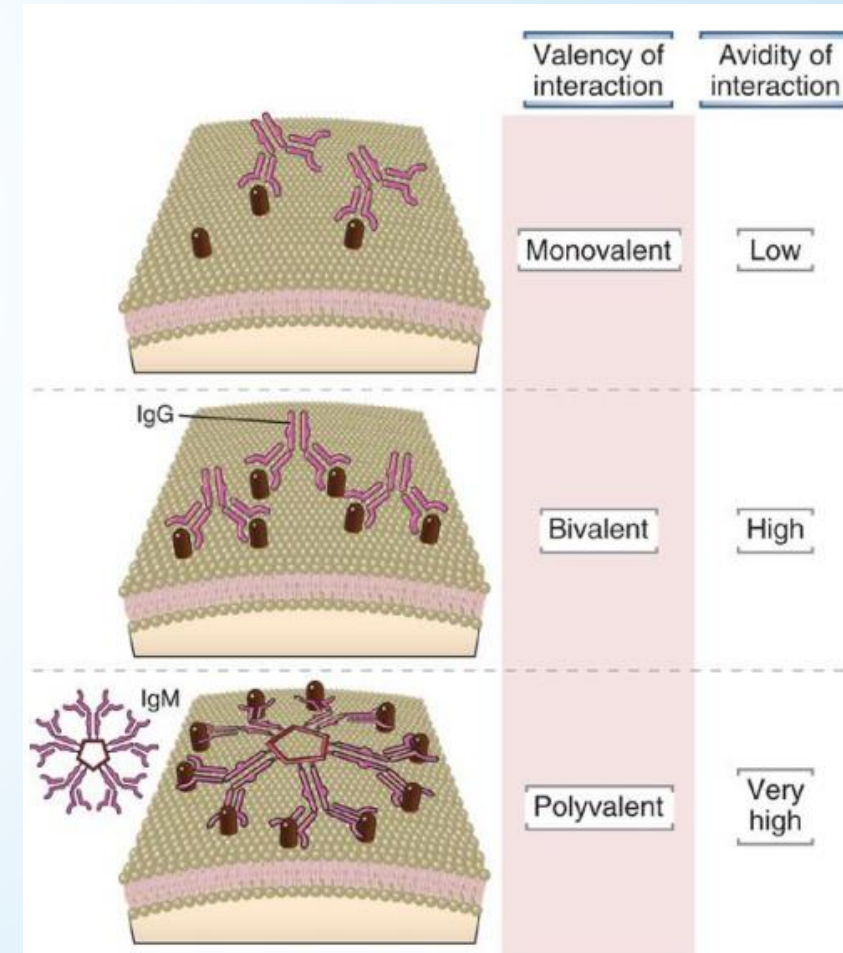
Afinita vs avidita protilátek

➤ Afinita

- síla interakce mezi 1 epitopem Ag a 1 paratopem Ab

➤ Avidita

- je dána vícenásobnou interakcí mezi multivalentním antigenem a protilátkou
- IgG – 2 vazebná místa
- Sekreční IgA – 4 vazebná místa
- Pentamer IgM – až 10 míst (reálně kolem 6)

Protilátky mohou být

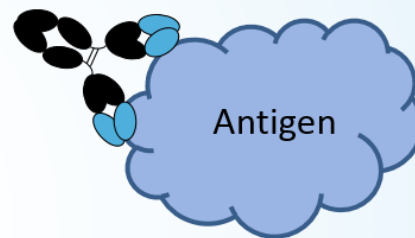
➤ Monoklonální

- Produkty jediného klonu B lymfocytů
- namířeny proti 1 epitopu jediného antigenu
- Velmi vysoká specifita

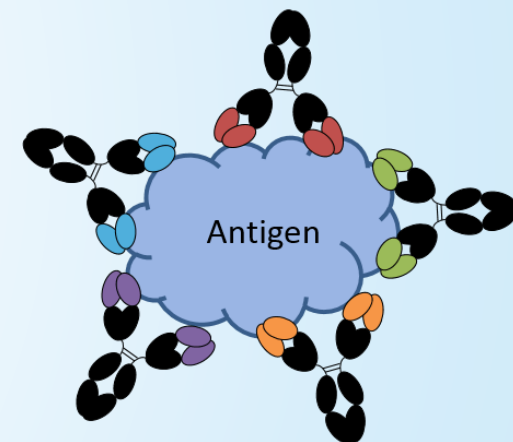
➤ Polyklonální

- Namířeny proti více epitopům jednoho či více antigenů
- Pokud byl při imunizaci použit 1 antigen – vzniká monospecifické antisérum
- Pokud bylo při imunizaci použito antigenů více – polyspecifické antisérum

Monoclonal antibody

Polyclonal antibody

Výroba polyklonálních protilátek

Výroba polyklonálních protilátek

1. Výběr vhodného antigenu

- ▶ Nutná vysoká čistota – přečištění pomocí chromatografie, ELFO

2. Zvýšení afinity antigenu k buňkám imunitního systému

- ▶ Problém – solubilní antigeny špatně aktivují imunitní systém
- ▶ ADJUVANCIA – zvyšují imunogenost a udržují antigen déle v těle
  - ▶ soli Al_2O_3
  - ▶ Freudovo adjuvans (kompletní/inkompletní) – adsorpce antigenu na kapičky minerálního oleje (s/bez přídavku usmrcených mykobakterií)

Výroba polyklonálních protilátek

3. Výběr vhodného zvířete

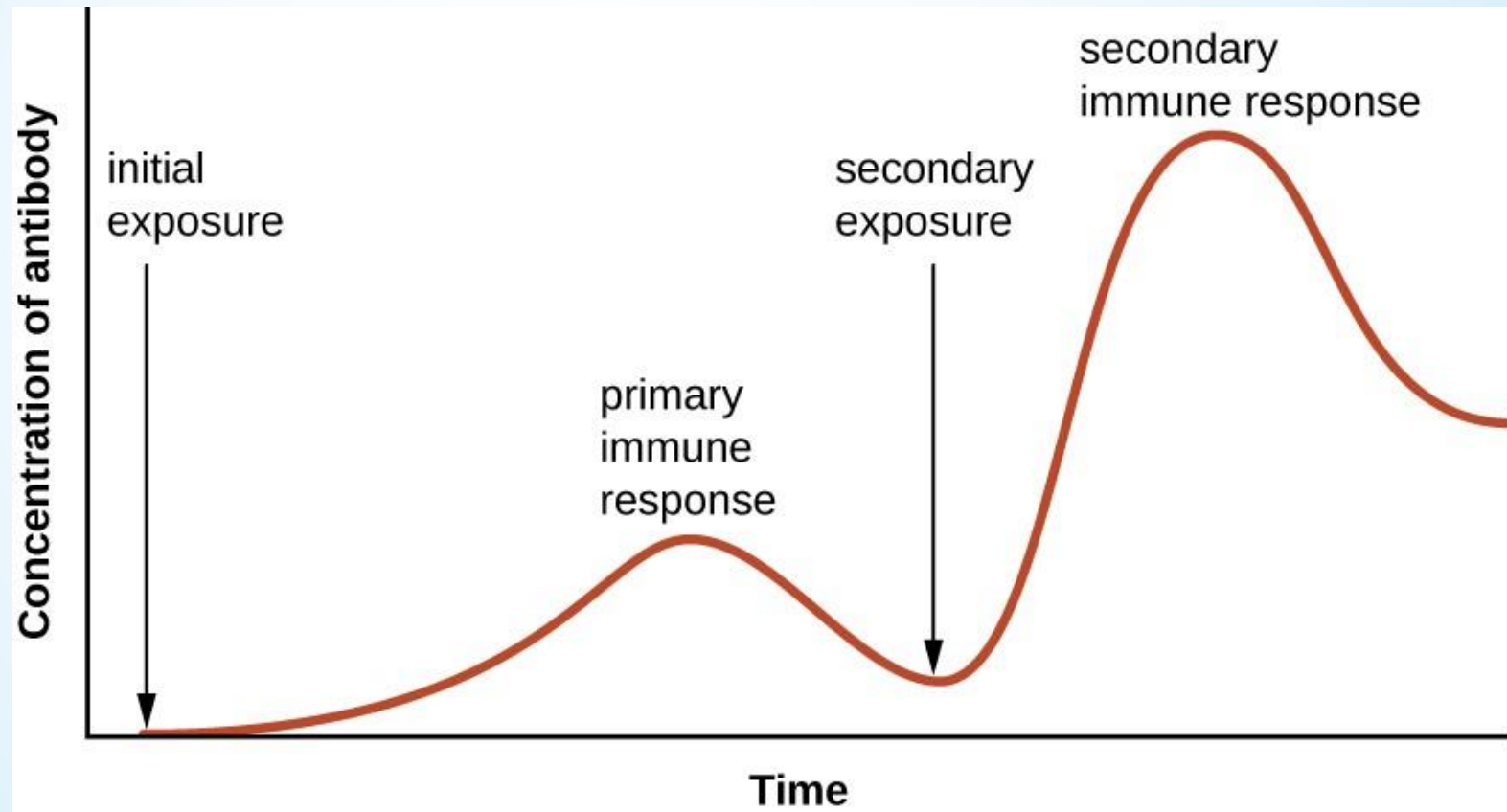
- Fylogeneticky co nejvzdálenější druh vzhledem k povaze antigenu

4. Způsob aplikace – nejčastěji intradermálně, subkutánně

- Antigen je vycytán ve spádových lymfatických uzlinách – maximální odpověď

Výroba polyklonálních protilátek

Výroba polyklonálních protilátek

5. Sběr krve

- ▶ Opakované odběry nižšího množství krve
- ▶ Kompletní vykrvení zvířete - usmrcení

6. Získání séra s obsahem protilátek

7. Přechištění protilátek a jejich kvantifikace

- ▶ Nespecifické metody – izolace protilátek určité třídy
  - ▶ Precipitace síranem amonným, elektroforéza, ionexová nebo gelová chromatografie
- ▶ Specifické metody – izolace protilátek vůči konkrétnímu antigenu
  - ▶ Afinitní chromatografie, imunoadsorpce

Polyklonální protilátky - využití

Nefelometrie

- Reakce Ag-Ab → precipitace

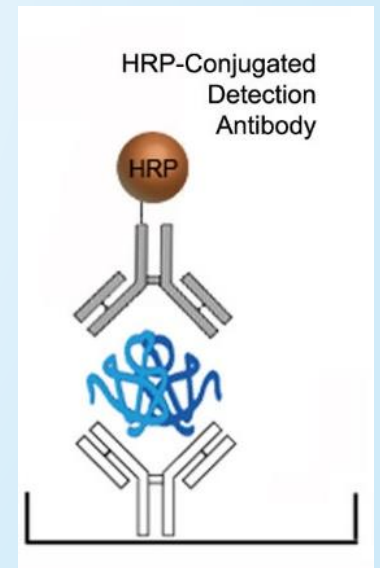
Léčba

- Antiséra proti hadím jedům

ELISA

- Záchytné/detekční protilátky
- Vyšší senzitivita než monoklonální Ab
- Nižší specifita

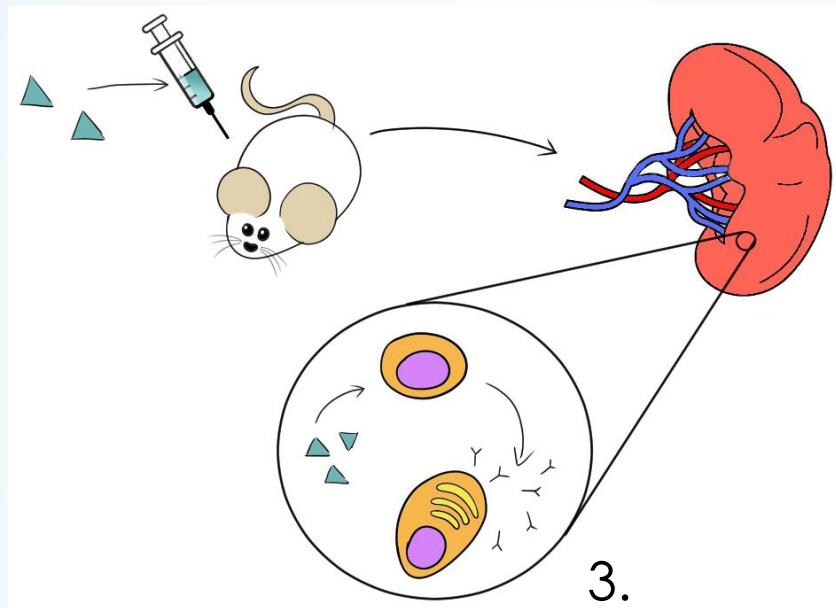

Výroba monoklonálních protilátek

Výroba monoklonálních protilátek

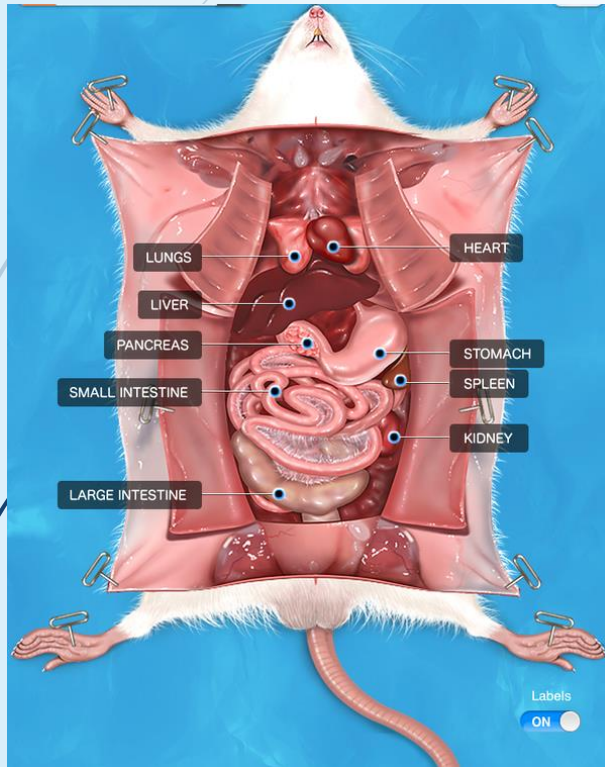
1.
Aplikace antigenu
intravenózně

2.
Antigeny jsou krví zaneseny
do sleziny – zde je imunitní
odpověď na antigen
maximální

3.
Ve slezině diferencují antigen specifické
B lymfocyty do plazmatických buněk,
které produkují protilátky

Výroba monoklonálních protilátek

4. Po několika týdnech je z imunizované myši vyjmuta slezina

5. Izolace plazmatických buněk ze sleziny

Výroba monoklonálních protilátek

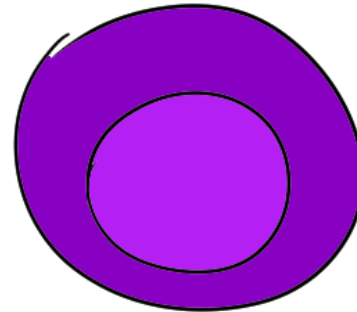
- 1975 – Kohler a Milstein – fúze s myšími myelomovými buňkami

Slezinná plazmatická buňka

- Produkuje Ag specifické protilátky
- Velmi krátká životnost

Myelomová buňka

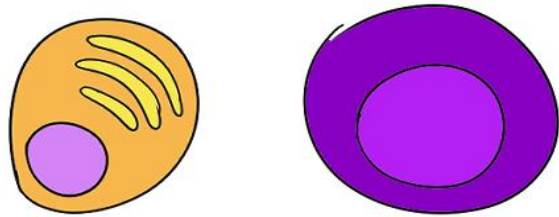

- Neprodukuje protilátky
- Je nesmrtelná

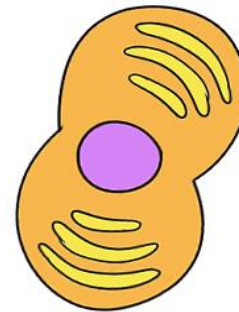
6. Fúze buněk polyethylenglykolem (PEG)

Výroba monoklonálních protilátek

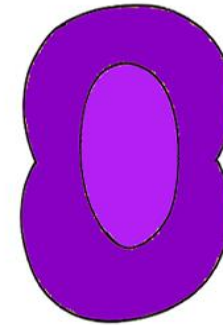
Nezfúzované B lymfocyty a
myelomové buňky

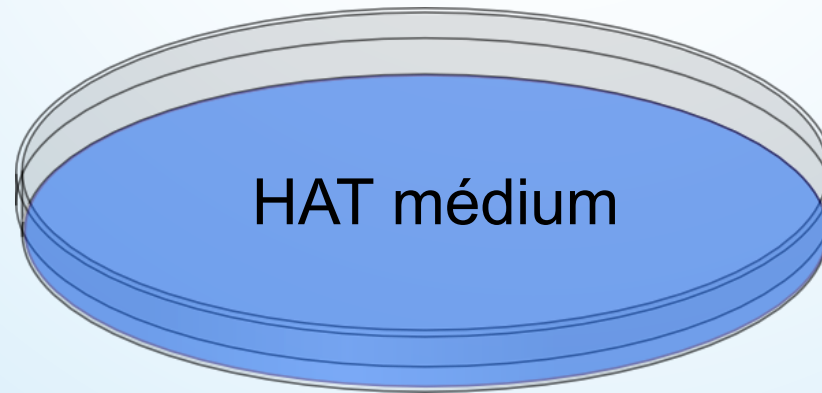
Zfúzované
B lymfocyty

Zfúzované myelomové
buňky

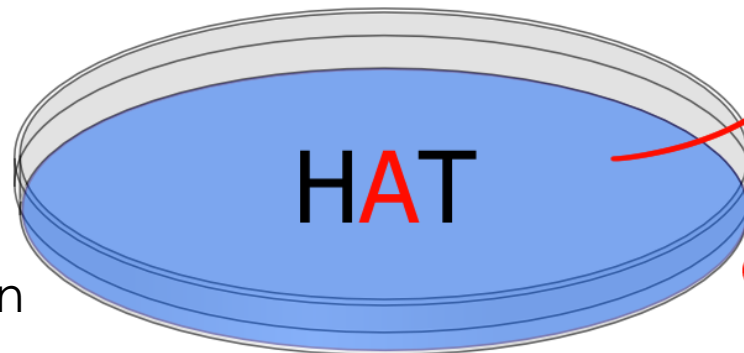
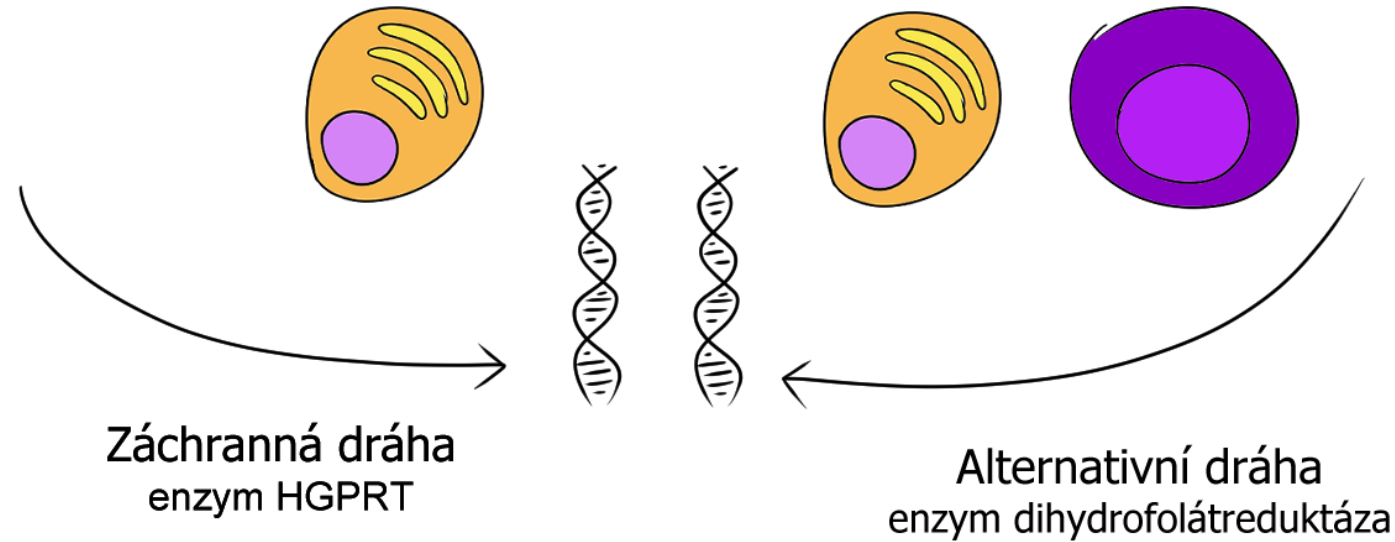

HYBRIDOM

7. Buněčná směs je kultivována v
selekčním HAT médiu
(Hypoxantin, Adenosin, Thymidin)

Selekce – enzymatický blok

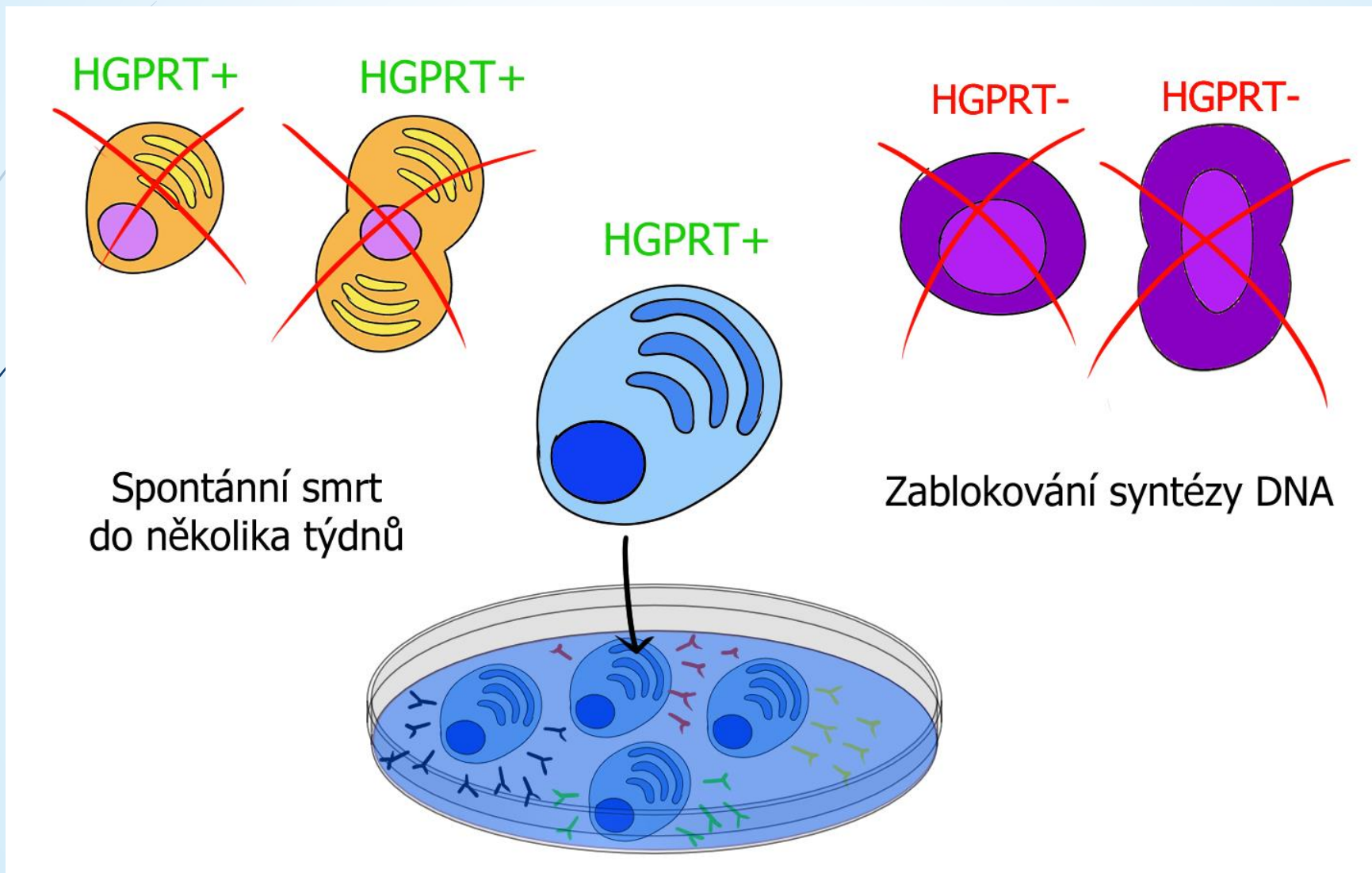

**Aminopterin
blokuje
dihydrofolátreduktázu**

HGPRT = **H**ypoxantin **G**uanin
Phospho**R**ibosyl **T**ransferáza

Selekce – enzymatický blok

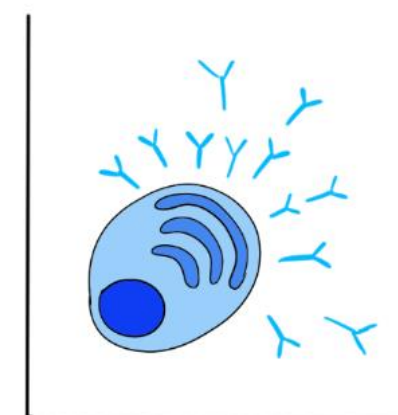
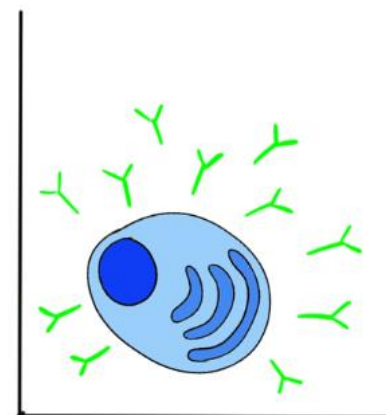
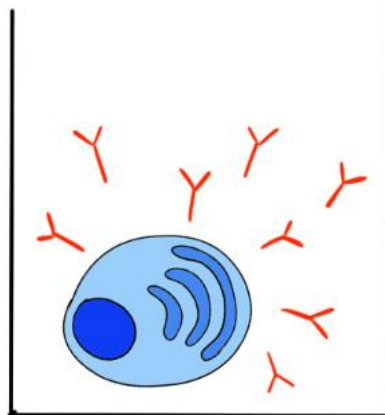
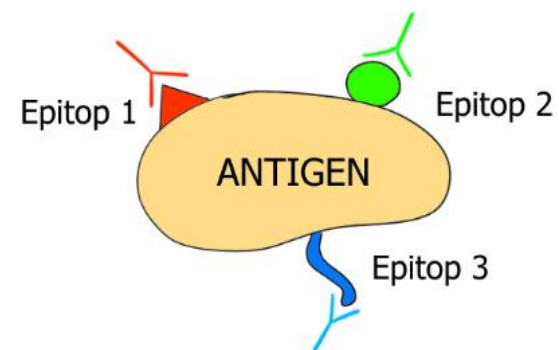

Výroba monoklonálních protilátek

8. Hybridomy jsou rozděleny do jednotlivých jamek

9. Dále se udržují pouze ty buňky, které produkují Ab proti požadovanému epitopu

10. Přečištění, kvantifikace, validace

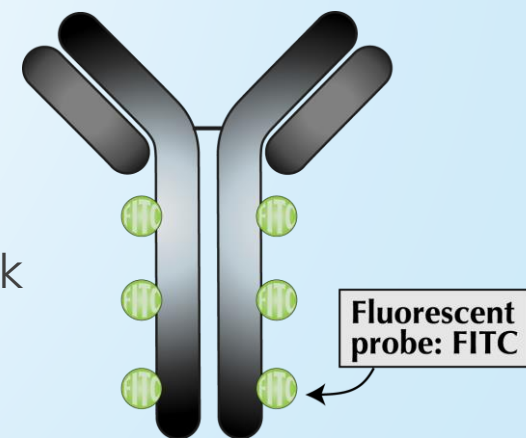
Využití monoklonálních protilátek

- ▶ Konjugace monoklonálních protilátek s fluorochromy
  - ▶ (FITC, PE, APC, PC7, Alexa fluor, KO a další...)
- ▶ Základní reagensie pro imunofenotypizaci

IMUNOFENOTYPIZACE

„stanovení fenotypu buněk na základě imunologické detekce jejich povrchových znaků (markerů) pomocí průtokové cytometrie“

- ▶ CD nomenklatura → CD znaky na buňkách
- ▶ Některé jsou pro určité typy buněk vysoce specifické
- ▶ Detekce CD znaků pomocí fluorescenčně značených protilátek

Využití monoklonálních protilátek

Příklady využití konjugátů protilátka-fluorochrom jako diagnostik v laboratoři:

- ▶ Rozlišení T a B lymfocytárních subpopulací
- ▶ Rozlišení klidových a aktivovaných forem leukocytů
- ▶ Rozlišení časně/pozdní aktivace buněk
- ▶ Rozlišení vývojových stádií buněk
- ▶ Proliferace
- ▶ Apoptóza
- ▶ Imunofenotypizace hematologických malignit

Využití monoklonálních protilátek

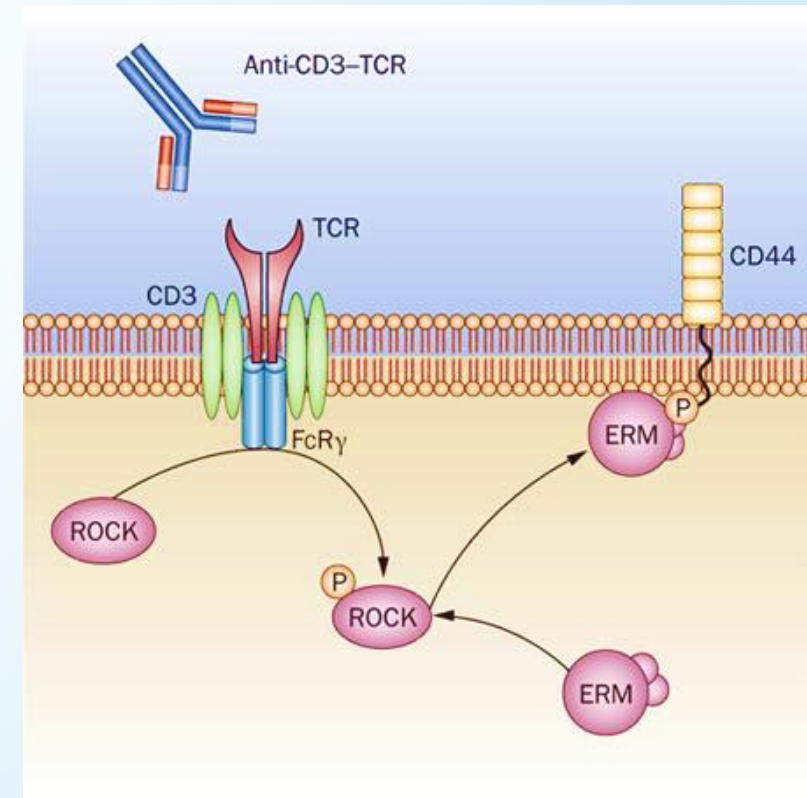
Monoklonální protilátky neznačené fluorochromy jako stimulancia buněk:

Příklad:

▶ Anti-CD3+CD28 – aktivace T lymfocytů

▶ Produkce cytokinů – INF- γ , IL-2

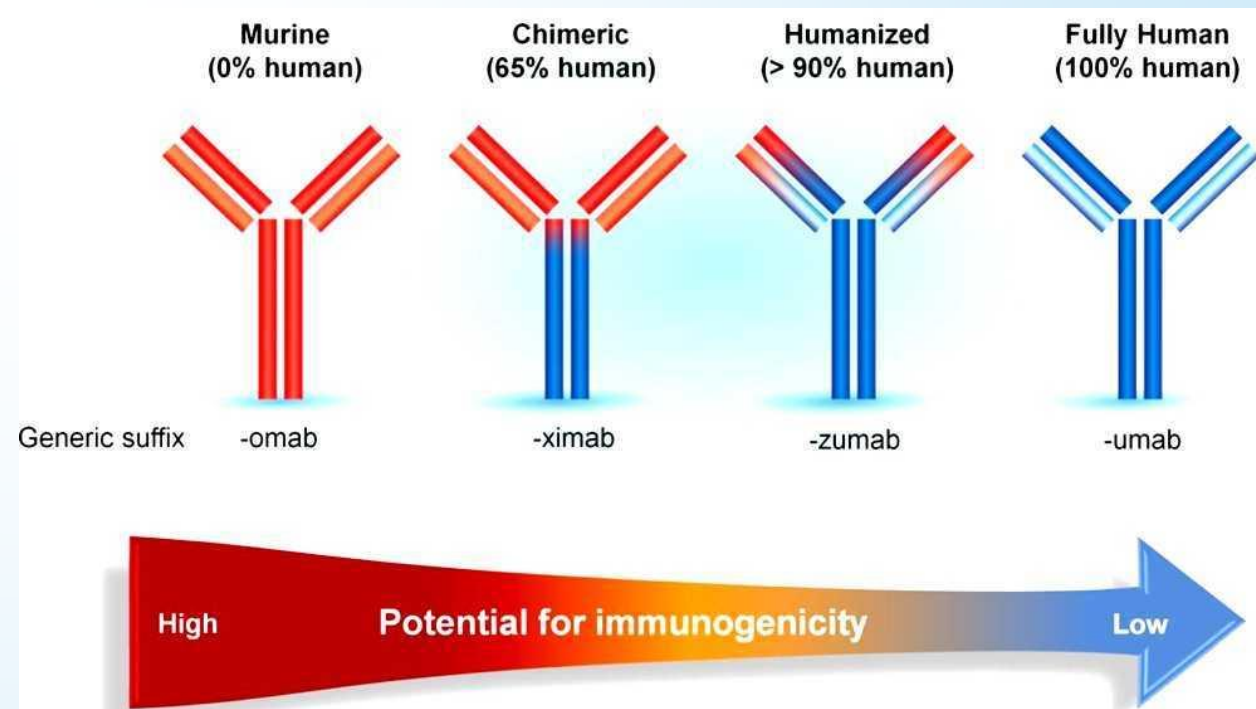
▶ Proliferace

Využití monoklonálních protilátek

- Monoklonální protilátky jako léčiva: BIOLOGICKÁ LÉČBA
- Různé druhy protilátek:

- Myší (omab)
- Chimérické (ximab)
- Humanizované (zumab)
- Lidské (umab)

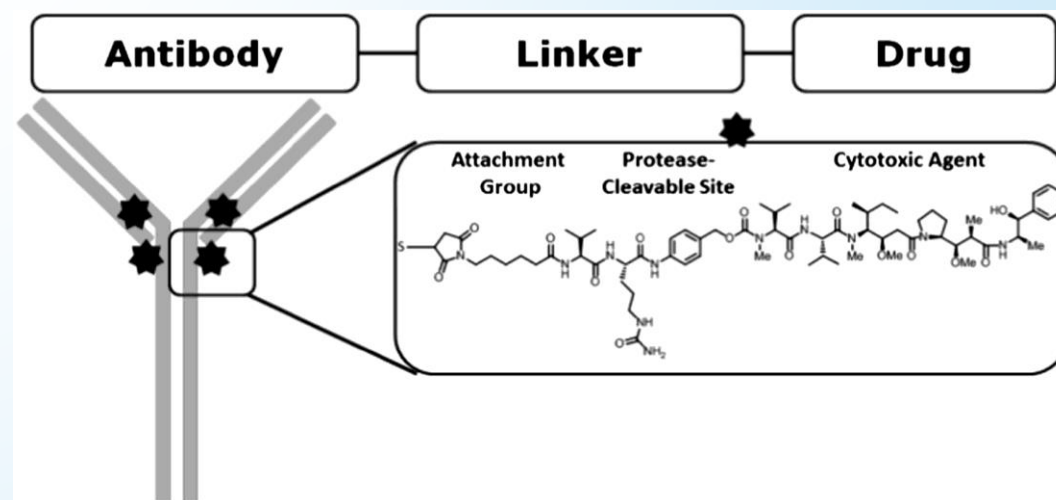
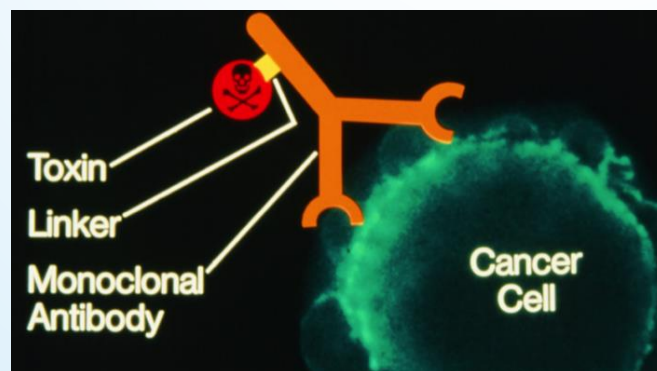
Využití monoklonálních protilátek

- ▶ Imunosuprese
  - ▶ Anti CD20 (Rituximab): B lymfocytární malignity
- ▶ Blokáda prozánětlivých cytokinů
  - ▶ Anti TNF- α (Infliximab): léčba Crohnovy choroby, revmatoidní artritidy
- ▶ Blokáda adhezivních molekul
  - ▶ Anti CD11a (Efalizumab): léčba lupénky
- ▶ Protialergická léčba
  - ▶ Anti-IgE (Omalizumab): léčba těžkých forem astmatu

Využití monoklonálních protilátek

- ▶ Nová generace monoklonálních protilátek určených k biologické léčbě: konjugace s cytostatiky
- ▶ Zesílení cytotoxického účinku na maligní buňky

Shrnutí

Polyklonální protilátky	Monoklonální protilátky
Snadnější výroba	Náročná výroba
Relativně levné	Drahé
Vyšší senzitivita	Nižší senzitivita
Nižší specifita	Vysoká specifita
Vyšší pravděpodobnost zkřížené reaktivity	Nízká pravděpodobnost zkřížené reaktivity